

«Ми з теміні виходимо на світ...»

Ми з теміні виходимо на світ
і знову повертаємось у темінь,
геть роз'єдинені і поокремі.
У кожного вельможний свій політ,
колиска і труна, котрі з народжень
собі на зріст обрати може кожен.
Та обертається життя на міт,
одвічно випадкові наші кроки
назнаменовує всевишне око.
Викрешуючи іскри з-під копит,
біжать комоні, а кошлаті гриви
лиш бурями вселенськими щасливі.
Кому ж ти, марновіре, шлеш привіт
у дикім передсмертному одчаї,
адже Господь живущих не прощає.
А прочуваєш галактичний гніт?
Стерпи, як сила є. А ні – то вмри
під моторошним сонцем, що вгорі
вельможно підбивається в zenіт.
Йдучи у ніч, вітаймо білий світ.

Василь Стус

**ОДИН ІЗ НАЙЯСКРАВІШИХ ПРЕДСТАВНИКІВ
КИЇВСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ СВІТОГЛЯДНОЇ ШКОЛИ
(До 80-ліття від дня народження Володимира Шинкарука)**

*«...людину наворачтає до філософії не пристрасть
до абстракцій (на кшталт первинності-вторинності
матерії-свідомості), а передусім проблема її особистісного
самовизначення, самоствердження, з'ясування своїх
можливостей і перспектив...»
(Табачковський В. «У пошуках невтраченого часу»)*

Однією із найцікавіших подій наукового життя України середини 60-х років ХХ століття стало виникнення Київської філософської світоглядної школи, засновником якої був талановитий організатор науки та мислитель Павло Копнін.

Достойним продовжувачем справи академіка АН УРСР Павла Васильовича Копніна став Володимир Іларіонович Шинкарук, який у 1968 році очолив Інститут філософії України.

Як справедливо зазначено у біографічній розвідці про цю непересічну особистість, «життя Володимира Іларіоновича було насичене суспільно-значущими подіями, але разом з тим складалося не легко і не просто»¹.

Майбутній філософ народився в селі Гайвороні Володарського району Київської області 22 квітня 1928 року. Дитинство, яке припало на війну, було важким, і, во-

чевидь, примусило вдумливого хлопця рано задуматися над складними проблемами життя. Невипадковим став і вибір життєвого шляху філософа. У 1945 році юнак вступив на філософський факультет Київського державного університету імені Тараса Шевченка. Володимир Шинкарук часто згадував своє воєнне дитинство, «заробітчанство під час евакуації, юнацькі саморефлексії, спровоковані воєнним лихоліттям... Загроза війни була нашим обрієм, «рамкою» нашого існування. Події, що відбувалися у світі – значно більшою мірою, аніж сімейне життя – стали субстанцією нашої пам'яті. Кажу «нашої», позаяк певен, що більшість хлопчиків та дівчаток на ту пору мали схожий досвід»², – згадував колишній учень, а потім і добрий друг Володимира Іларіоновича, відомий український філософ-антрополог Віталій Табачковський.

На філософському факультеті проявились творчі здібності В. Шинкарука, схильність до наукової діяльності. В університеті він захистив кандидатську дисертацію, працював викладачем. Тут захистив докторську. Після захисту докторської дисертації, працюючи на філософському факультеті, очолив кафедру логіки, етики та естетикти. Став першим деканом відновленого філософського факультету. Пройшовши великий шлях від викладача до декана факультету, Володимир Іларіонович ніколи не поривав із педагогічною діяльністю.

Визнання як філософа до Володимира Шинкарука прийшло після написання та видання вченим фундаментальної монографії з німецької класичної філософії «Логіка, діалектика й теорія пізнання Гегеля»³ (1964). Його робота та філософські статті створили ім'я вченому не лише в Україні, але і за її межами.

Ставши вже відомим вченим, В. І. Шинкарук у 1968 році очолив Інститут філософії АН УРСР. Все подальше життя мислителя пов'язане із діяльністю на посту директора Інституту філософії України. Саме цей період став найпродуктивнішим і найважливішим в творчій долі дослідника. Повною мірою проявився талант керівника, організатора науки, педагога, дослідника, вихователя наукової молоді, а також державного та громадського діяча.

Яскраві спогади залишив педагогічний талант Шинкарука у його колишніх учнів: «Перший студентський спогад: молодий, зосереджений «чоловік у собі» з орлиним профілем, з упевненим, трохи глухуватим голосом, сходить на професорську кафедру. Жестом покрови увиразнює виклад чи не найскладніших концептів. Коли він промовляє: «Гегель вважає, що...», ми трохи пригинаємося, немов під віялом Абсолютного духу»⁴.

Як справедливо зазначав В. Табачковський, після від'їзду Павла Копніна до Москви Київська філософська школа «опинилася перед можливостями: Зруйнування? Збереження? Примноження? Все залежало від того, хто перейме «естафету» від Копніна. Залежало не тільки від теоретичних уподобань цієї людини, не тільки від її здатності відчувати нагальні проблеми та знаходити найефективніші тактичні засоби для доведення пріоритетності їх розробки»⁵, але мати волю і сміливість, щоб продовжити той світоглядний поворот, який розпочав Копнін. Володимир Шинкарук дав блискучу відповідь на виклик, який кинуло життя як українській філософській школі, так і самому мислителю.

До безумовних творчих заслуг Шинкарука перед українською філософією з повним правом можна віднести засновану ним Київську світоглядну антропологічну школу. Саме він став її фундатором. В працях філософа відбувається зміщення акценту з дихотомії практичного-теоретичного на користь феномена духовно-прак-

тичного освоєння світу людиною. В. Шинкарук акцентує увагу на «спонукально-особистісному потенціалові світоглядної свідомості та на культурі людської почуттєвості. (Пізнавальні форми мислять сутностями, тоді як світоглядна свідомість, «вбудована у безпосередній життєвий процес, найчастіше виражає свою позицію в термінах, що забезпечують регулятивну й мотиваційну сторони людської життєдіяльності – у поняттях необхідності, повинності чи бажання, мети і смислу, переконання, віри, сумніву і т. д.» Відтак світоглядна свідомість інтегрує розмаїття присутніх властивостей людини – розум, волю, почуття – в особливу органічну цілісність, зливу з внутрішнім світом і характером особистості, з її «Я», чим надає останньому дієвості, активності, вольової цілеспрямованості й ознаки самосвідомої орієнтації у світі» – наполягає В. Шинкарук у статті «Духовна культура-людина-мистецтво»⁶.

Творча спадщина філософа надзвичайно велика і різноманітна. Він був автором понад 350 наукових праць: від досліджень філософії Радишева до роздумів над екзистенційними проблемами індивідуального людського існування. Найфундаментальніші розвідки автора увійшли до тритомника «Вибраних творів» В. І. Шинкарука, виданого як данина пам'яті видатному філософу сучасності на відзнаку його заслуг перед Вітчизною у серії «Філософська спадщина України».

У 1969 році Володимира Іларіоновича обирають членом-кореспондентом Академії наук України, а у 1978 році – академіком АН УРСР. Членом-кореспондентом АН СРСР вченого обрали у 1981 році.

Особисте життя філософа склалось драматично через тяжку хворобу близьких, а потім і самого Володимира Іларіоновича. За чотири місяці до смерті він втратив дружину і доньку. А вже через два тижні після смерті вченого помер і його син. З приводу цієї трагічної ситуації В. Табачковський пише: «... Ось якої межі сягають екзистенційні обставини, за яких людському духові доводиться відважитися терпіти трагедію індивідуального сутнісного буття. І не можу не сказати про те, що засновник Київської світоглядно-антропологічної школи витримав випробування, що випали на його долю і як теоретика людського буття, і як реальної стражденної людини. Його індивідуальний досвід за своєю смислоємкістю й трагічністю став унікальним, неповторним – водночас таким, що не може не понуджувати нас до антрополого-рефлексивного осмислення.

Дякуючи Володимирі Шинкарукові за все, зроблене ним для употужнення української антропологічної рефлексії, маємо подякувати йому й за ці уроки його екзистенційно-особистісної Голгофи»⁷.

Володимир Іларіонович Шинкарук помер у 2001 році. Похований у Києві на Байковому кладовищі.

Ірина Грабовська

¹Шинкарук Володимир Іларіонович. 1928–2001 // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Незабутні постаті. – К., 2005. – С. 388–389. ²Табачковський В. У пошуках невтраченого часу: (Нариси про творчу спадщину українських філософів-шістдесятників). – К., 2002. – С. 66. ³Шинкарук В. И. Логика, диалектика и теория познания Гегеля // Вибрані твори. У 3 томах. – К., 2003. – Т. 2. – С. 40–407. ⁴Табачковський В. У пошуках невтраченого часу: (Нариси про творчу спадщину українських філософів-шістдесятників). – К., 2002. – С. 60. ⁵Там само. – С. 62–63. ⁶Табачковський В. Г. «Філософувати посеред Канта»: досвід вітчизняних шістдесятників // Філософсько-антропологічні студії–2004. Спецвипуск. – К.; Дніпропетровськ, 2004. – С. 12. ⁷Табачковський В. У пошуках невтраченого часу: (Нариси про творчу спадщину українських філософів-шістдесятників). – К., 2002. – С. 84.